
Проф. др Небојша ШАРКИЋ*
Младен НИКОЛИЋ**

ОВЛАШЋЕЊА ИЗВРШИТЕЉА

Увод

Нова правосудна професија, извршитељ, која је у наш правни систем уведена Законом о извршењу и обезбеђењу, изазива различите коментаре, од крајње позитивних, па до крајње негативних. Позитивни коментари полазе од чињенице да је систем извршења у коме је суд имао “монопол”, како у погледу дозволе извршења али и спровођења, испољио не-ефикасност и на тај начин допринео да у већем броју случајева буде повређено право на суђење у разумном року. Због наведеног очекују, да извршитељи, преузимајући део судске надлежности, испоље већу ефикасност и тиме знатно скрате време трајања извршног поступка. Заговорници негативног приступа сматрају да само држава треба да задржи право да принудом омогући повериоцима да остваре потраживања

* Проф. др Небојша Шаркић, редовни професор на Правном факултету Универзитета Унион.

** Младен Николић, судија Привредног апелационог суда.

која су им одлуком суда досуђена. Као последицу оваког схватања, они извршитеље виде као утериваче дугова, који ће, применом силе и претњи, приморавати дужнике да испуне обавезу према повериоцу.

Да би се стекла реална представа о томе шта ће извршитељи радити, потребно је дати приказ делокруга њихових послова, тј. овлашћења која им је законодавац наменио, а држава пренела. Управо то и јесте тема овог рада, али пре него што пређемо на детаљно разматрање послова које ће вршити извршитељи, ево неколико речи о самом извршитељу. Пре свега, реч је о дипломираном правнику, са одређеним радним искуством и положеним стручним испитом за извршитеља. Закон предвиђа да извршитељ врши јавна овлашћења која су му поверена законом. За разлику од јавног бележника-нотара који је предвиђен као служба од јавног поверења, извршитељ дакле добија само јавна овлашћења. То практично значи да он самостално или по налогу суда обавља одређене радње предвиђене законом. Он ове послове обавља као предузетник или члан ортачког друштва чији чланови могу бити искључиво извршитељи. Достојност за обављање послова извршитеља утврђује се у складу са општеприхваћеним нормама морала те кодексом професионалне етике и извршитеља. Извршитељ се именује за одређено подручје. За обављање послова извршитеља неспојиво је вршење јавних функција управне или надзорне функције у привредним друштвима, обављање послова обезбеђења, адвоката и других правосудних професија као и обављање других послова који су неспојиви са обављањем послова извршитеља. Извршитељ има одређену територију на којој делује а законом је предвиђено да је то територија од отприлике 25.000 становника.

Одредба члана 325. је свакако најзначајнија одредба седамог дела Закона о извршењу и обезбеђењу, с обзиром да се њоме уређују овлашћења и дужности извршитеља.

Законодавац се приликом доношења Закона о извршењу и обезбеђењу определио за такозвани комбиновани метод уређивања обавеза извршитеља. Уколико бисмо прочитали само ову одредбу, могли бисмо стећи погрешан закључак да су само ово овлашћења која има извршитељ. Наиме у читавом низу других одредаба говори се о овлашћењима извр-

шитеља, његовим правима и обавезама а што проистиче из основне делатности извршитеља да омогући спровођење извршења. Законодавац се можда могао одредити и за другу правно-техничку варијанту. Наиме, могао је у општем делу закона да наброји све обавезе које има извршитељ, без обзира да ли се ради о судском или приватном извршитељу - извршитељу. На тај начин би се јединствено уредила ова област, а у поглављу о извршитељима би се само исказале оне специфичности које су везане за поступање извршитеља (на пример извршење у комуналним услугама и њима сличним потраживањима). Идентична ситуација била би и код специфичности које проистичу из искључиве надлежности суда (породични спорови, враћање радника на рад, мере обезбеђења потраживања и сл.).

Не треба поћи од уверења да је одредба члана 325. једина одредба која регулише овлашћења извршитеља. Она је само у 13 тачака таксативно набројала овлашћења извршитеља.

У предметима извршења и обезбеђења потраживања извршитељ има читав низ овлашћења, а у складу са одредбама закона. Извршитељ има и бројна ограничења која су такође прописана законом те се његова права морају уравнотежити са његовим обавезама и његова овлашћења са његовим дужностима. Пратећи законску хронологију, поменуте одредбе члана 325. набројаћемо најважнија овлашћења како их је законодавац приказао.

Правно или физичко лице, које је носилац одређеног субјективног права, утврђеног у извршној исправи која је подобна за извршење, може покренути извршни поступак. Према одредбама Закона о извршењу и обезбеђењу постоје одређена извршења која су искључиво поверена суду и поједина извршења која су искључиво поверена извршитељима. За она извршења која нису у искључивој надлежности суда, односно извршитеља, законодавац предвиђа алтернативну надлежност за коју се опредељује извршни поверилац (без обзира да ли се ради о физичком или правном лицу).

- Послужујући по предлогу за спровођење извршења и одређује начин извршења, ако извршни поверилац није одредио начин извршења. Када је извршни поверилац определио надлежност извршитеља, извршитељ је овлашћен да поступа по предлогу за спровођење извршења. Извршитељ је по добијању предлога дужан да изврши оне претходне радње које обично ради суд. Он је дужан да још једанпут провери да ли су испуњени законом предвиђени услови за спровођење извршења. Он прво мора да провери да ли је стварно надлежан за спровођење извршења. То значи да ли не постоји искључива надлежност суда за спровођење извршења, а уколико је ово питање превазиђено, он мора да расправи и питање месне надлежности, с обзиром на законска ограничења. Такође извршитељ мора да утврди да ли је поднети предлог за спровођење извршења или обезбеђења потпун и уредан тј. да ли је снабдевен свим оним елементима који су неопходни за спровођење извршења. То подразумева да је извршни поверилац уз предлог за спровођење извршења доставио решење о извршењу, које је претходно донео суд. Такође, извршитељ мора да провери да ли су испуњени сви законом предвиђени услови у погледу квалитета предлога за спровођење извршења (да ли је предлог сачињен у одговарајућој форми, да ли је уредно потписан или оверен печатом ако се ради о правном лицу, да ли је уредно назначен извршни дужник те да ли постоје други предуслови који су неопходни за спровођење извршења).

Још једну новину која је утврђена новим Законом о извршењу и обезбеђењу представља чињеница да је законодавац оставио могућност да извршни поверилац у самом предлогу за спровођење извршења не означи начин спровођења извршења - средство извршења. Понекад је то разумљиво јер је и само средство извршења повезано са извршном исправом (тако на пример код законског издржавања малолетног детета суд може утврдити обавезу извршног дужника да на име издржавања малолетног детета на пр. плаћа 30% од остварених месечних прихода код послодавца). Достављање извршне исправе благајни дужниковог дужника односно послодавцу

код којег је извршни дужник запослен, најлакше се спроводи и сама обавеза из извршне исправе.

Уколико извршни поверилац није изричито одредио средство извршења и није га навео у самом тексту предлога за спровођење извршења, постоји законска могућност да извршитељ сам одреди средство извршења. Ова одредба је изузетно значајна и по нашем мишљењу веома корисна. Анализом судске праксе из ранијег периода можемо констатовати да су судови највише времена губили у мењању предложеног средства извршења. Тако, на пример, уколико би се започело извршење пленидбом и продајом покретних ствари, па се у току поступка извршења утврдило да су ствари у стану извршног дужника, ствари његових родитеља или да нема довољно покретних ствари које би могле да буду довољне за намирење потраживања, суд је обавештавао извршног повериоца о тој чињеници. Потом би извршни поверилац мењао средство извршења на пример преко зараде извршног дужника те би се поступак поново компликовао изразом новог решења о извршењу сада другим средством извршења, те потом достављања тог решења благајни дужника. Уколико би извршни дужник остао без посла, или на други начин ометао спровођење извршења тада би извршни поверилац опет имао обавезу да доставља суду предлог за измену начина спровођења извршења, односно да предложи ново средство извршења. Тада би, по трећи пут, суд морао да одлучује и да се на пример определи за продају непокретности или неко друго законом предвиђено средство извршења. Све ове радње су изузетно успоравале сам извршни поступак, те је сасвим сигурно и то био један од разлога зашто је извршни поступак у нас толико дуго трајао. Овлашћењем извршитеља да сам одабере средство извршења, под условом да од стране извршног повериоца оно није унапред одређено, умногоме се олакшава спровођење извршења и на бази искуства из упоредног права можемо очекивати реално убрзање и поједностављивање, што даље значи и појефтинјење самог извршног поступка.

Извршитељ је сада овлашћен да на бази општепознатих чињеница или провером података о извршном дужнику утврди који је најлакши и најједноставнији начин спровођења извршења. Тако, на пример, уколико се не ради о претерано

високом потраживању, а извршни дужник је у радном односу или има друга стална месечна примања, свакако да ће се извршење најједноставније спровести достављањем решења о спровођењу извршења послодавцу, односно благајни, код којег извршни дужник има новчана средства на рачуну или стална месечна примања. Слична ситуација је и код правних лица, јер је овај систем и до сада одлично функционисао (изузев тенденциозних људских пропуста) тако што се решење о дозволи извршења достављало НБС - одељењу за принудну наплату, које води евиденцију свих банковних рачуна правних лица. У буквалном смислу речи у данима се мерила ефикасност извршавања ових извршних поступака превасходно код привредних судова. Компјутерски систем је тако програмиран да се извршном дужнику - правном лицу блокирају сви постојећи рачуни код свих банака. Компјутерски програм сравњује укупан износ средстава на рачунима извршног дужника са износом потраживања. Уколико је износ потраживања мањи од укупног износа новчаних средстава на рачунима, програм "скида" износ потраживања са припадајућом каматом и трошковима и "пребацује" на рачун извршног повериоца. Након тога, преостали део средстава остаје "несметано" на располагању извршног дужника. Уколико је пак износ потраживања већи од укупног збира новчаних средстава на свим рачунима дужника, програм ће "скинути" износ потраживања и "пребацити" га извршном повериоцу. Сви рачуни остају и даље "блокирани" и како се који износ средстава на њима појављује, пребацују на рачун извршног повериоца до потпуног намирења.

Као што смо навели, извршитељ је овлашћен да сам одабере најприкладније средство извршења у зависности од величине средстава која су потребна за намирење и других општепознатих али и индивидуализованих околности које су везане за извршног дужника. Закон је предвидео и да једанпут започето извршење извршитељ може без икаквих процесних компликација преусмерити на друго средство извршења. То даље, практично, значи да уколико је извршитељ започео извршење преко благајне послодавца извршног дужника, па се у току започетог извршења утврди да извршни дужник више није у радном односу, да је отишао у пензију или да је напро-

сто остао без посла (без обзира на разлог који је томе допринео), извршитељ може одмах прећи на спровођење извршења неким другим средством извршења (на пензији, попис, процена и продаја покретних ствари, продаја непокретних ствари, продаја акција или удела и сл.).

Ово овлашћење извршитеља, које смо означили као изузетно важно и готово преломно у самом извршном поступку, у односу на рапији период, треба посебно апострофирати. Од ове измене очекује се значајније повећање ефикасности извршног поступка, те афирмација рада извршитеља. Они ће морати да покажу максималну флексибилност тако што ће се морати брзо прилагођавати новонасталим околностима и ефикасно делујући да мењају средства извршења како би се онемогућило да извршни дужник опструира поступак извршења или да својим радњама отежа спровођење извршења.

Овде треба водити рачуна и о чињеници да извршитељ има и ограничење које се односи на начело сразмерности наплате потраживања. Тако, на пример, уколико неки грађанин дугује пар хиљада динара, а у решењу о извршењу није одређено средство извршења, извршитељ не може покренути одмах поступак продајом непокретности. Он не може правдати сврсисходност оваквог извршења чињеницом да ће лако намирити извршног повериоца. Он има обавезу да уравни тежи спровођење извршења са висином потраживања те ће сигурно бити у обавези да најпре покуша да спроведе извршење на неки од једноставнијих и прикладнијих начина (продајом покретних ствари, пленидбом зараде или новчаних средстава на рачуну дужника и сл.). Сразмера између висине потраживања и средства извршења је један од ограничавајућих фактора за извршитеља који подразумева и једно од законом утемељених права извршног дужника. Тек уколико на друге могуће начине, не може спровести извршење и намирити потраживање, извршитељ ће моћи да приступи ономе извршењу које се чини неадекватно с обзиром на висину потраживања (у овом случају, продаја непокретности).

- Послужујући по предлогу за извршење на основу веродостојне исправе ради остварења новчаног потраживања по основу извршених комуналних и сличних услуга. Ова надлежност из-

вршитеља заслужује посебну пажњу, па самим тим и посебан текст њој посвећен, те ћемо на овом месту указати на најосновније. Пре свега ово је једини случај у коме извршитељ одлучује о предлогу за извршење, додуше у форми закључка, а не само о предлогу за спровођење извршења. Због наведеног, реч је о врло важном и великом овлашћењу које је на извршитеља пренела држава. Осим што доноси закључак о дозволи извршења, извршитељ, након изјављеног приговора, за надлежни суд припрема у форми нацрта и могућу одлуку по приговору, на коју, уколико је одговарајућа, суд ставља штамбил, чиме је одлука по приговору донета. По нашем мишљењу, недовољно је прецизна одредба која каже “комуналних и сличних услуга”. Генерално узев није добро када законодавац користи таква решења и такве формулације. Овде ће дакле пракса морати да заузме становиште шта се подразумева под “сличним” потраживањима. У сваком случају ради се о уобичајеним потраживањима која се односе за наплату трошкова: станарине, утрошка електричне енергије, утрошка воде, утрошка грејања, накнаде за коришћење гаса, одношење смећа и друге комуналне услуге према одредбама Закона о комуналним делатностима. Под сличним потраживањима сигурно можемо претпоставити трошкове телекомуникационих провајдера (мобилни телефони, кабловска телевизија, интернет и сл.). По нашем мишљењу било би веома лоше уколико би се овај списак сличних потраживања непримерно ширио јер би се на тај начин једна иначе, по нама, спорна одредба тумачила претерано екстензивно. Одредбу о комуналним и њима сличним потраживањима, те искључиво овлашћење извршитеља за одобравање и спровођење ових извршења, морали бисмо тумачити крајње рестриктивно јер ће се једино на такав начин ова одредба и моћи правдати.

- Доставља своја акта, као и поднеске и судске одлуке непосредно или путем поште, или на неки сличан начин. Но за њега наравно важе исте одредбе које се примењују, према правилима Закона о парничном поступку и Закона о извршењу и обезбеђењу, за суд, односно судског извршитеља. Дакле, он је властан да доставља своја акта и да евидентира начин и време ове доставе. Уколико доставу врши непосредно

онда ће то урадити по општим правилима о непосредној достави (лична достава, достава одраслом члану породице, достава адвокату, прибијање на врата, достава правном лицу и сл.).

Законодавац уводи једну новину којом се извршитељ овлашћује да по налогу суда врши и доставу поднесака, те судских одлука (може бити у питању, парнични, ванпарнични, па и кривични поступак). Ово овлашћење извршитеља је дакле изведено овлашћење из закона али само у случају када га је на то палогом овластио суд.

Због наведеног, морамо разликовати две врсте достава које може вршити извршитељ. Прва се односи на овлашћење извршитеља да доставља своја акта. Једино ограничење је оно које се односи на законитост поступања у таквој достави. Друго овлашћење, такође, подразумева законитост достављања али оно проистиче из пренетог овлашћења извршитеља односно овлашћења које му је дао суд ради спровођења доставе.

- Утврђује идентитет страника и учесника у поступку извршења. Свакако да ће се у пракси поставити питање практичне примене овог овлашћења. Уколико, на пример, извршитељ уђе у неки пословни простор или стамбени простор, он мора извршити утврђивање идентитета, да би знао ко је нпр. извршни дужник, односно, какав је потенцијални статус других лица која се налазе у том пословном или стамбеном простору. Он то може учинити само уз уобичајено утврђивање идентитета провером и савњивањем идентитета са неким од валидних докумената (лична карта, пасош, возачка дозвола, војна књижица или неки други идентификациони документ који има слику и законску валидност постојања). Извршитељ је такође овлашћен да изврши идентификацију осталих учесника у поступку извршења како би знао да ли се ради о извршном повериоцу, извршном дужнику, њиховим законским заступницима, пуномоћницима, да ли се ради о лицима којима је суд признао статус трећег лица, радницима центра за социјални рад, полицијским службеницима, службеницима који су запослени код дужника извршног дужника или напосто о грађанима који су заинтересовани или незаинтересовани за поступак извршења. Да би спровео ово своје овлашћење из-

вршитељ је најпре дужан да се уредно представи. Појам представљања у себи подразумева да на прикладан начин изговори да је он извршитељ, да уредно покаже службену легитимацију и по потреби да на увид исту, како би се сва лица заиста уверила да се ради о извршитељу који има јавно овлашћење. Он је потом дужан да у најкраћим цртама објасни разлоге свог доласка на лице места, те да љубазно затражи утврђивање идентитета свих присутних, такође, може да констатује идентитет лица уколико су му она позната (било да се ради о ранијим поступцима или да их приватно познаје). У сваком случају извршитељ је дужан да у својој службеној забелешци констатује, како је утврдио идентитет лица (јер су му одраније позната или из јавне и које исправе). У зависности од тога ко су све присутни учесници спровођења извршења и те како могу касније зависити нека права или обавезе у извршном поступку. Тако, на пример, неко лице које ће касније бити предложено за сведока или је већ било предложено за сведока не може бити присутно неким радњама или узимању неких исказа јер би се на тај начин изгубила аутентичност сведочења. Такође, уколико дође до ометања у спровођењу извршења веома је ефикасно да се тачно зна ко је све био присутан приликом спровођења извршења.

Морамо посебно нагласити да извршитељ није орган репресије те да он нема овлашћења државних органа који могу користити физичку принуду (полиција, жандармерија, војска и сл). Уколико било ко од присутних одбије да се представи или да пружи доказ о свом личном идентитету, извршитељ нема могућности вршења никаквог притиска или употребе физичке принуде (привођење, насилно удаљавање и сл). Уколико се покаже да је утврђивање идентитета неопходно, извршитељ може затражити помоћ Министарства унутрашњих послова (полиције), а може и, напосто, фактички прекинути поступак спровођења извршења. Одредбе о утврђивању идентитета треба анализирати у склопу одредаба о овлашћењима извршитеља да затражи помоћ Министарства унутрашњих послова те других државних органа али и у склопу одредаба о обавези ових државних органа да пруже помоћ извршитељу. Но, било како било, извршитељ би требало да, користећи своју професионалну вештину, успе да уста-

нови овај идентитет, а уколико у томе не успе онда тек да прибегава захтеву за асистенцију Министарства унутрашњих послова.

- *Прикупља податке о имовинском стању извршног дужника.* Веома значајно овлашћење, које подразумева веома широк круг активности извршитеља. Извршитељ ће свакако поћи од уобичајених начина, као што су, код правних лица, увид у регистар код Агенције за привредне регистре (привредна друштва) или код Привредног суда (одређене установе, школе, факултети). Увидом у регистар правних лица утврдиће се седиште тог правног лица те евентуална његова имовина. Такође преко централног регистра код НБС, извршитељ ће утврдити бројеве рачуна извршног дужника.

Извршитељ ће моћи да прибавља податке из земљишне књиге или из другог јавног регистра, РГЗ - катастар о непокретностима. Извршитељ ће од Министарства унутрашњих послова затражити податке о поседовању возила, грађевинских машина или других превозних средстава која се региструју у Министарству унутрашњих послова. Извршитељ ће такође моћи да прибави и податке од Централног регистра хартија од вредности о евентуалним власничким правима (акције) или од Агенције за привредне регистре (удели). Извршитељ је овлашћен да прибави и све друге податке који су релевантни за утврђивање имовног стања извршног дужника. Извршитељ наравно може затражити и од самог извршног повериоца али и од извршног дужника да му помогну у прикупљању података или да му напосто доставе податке о имовном стању. Ово овлашћење извршитеља не утиче на његову обавезу да и сам покуша да прибави податке о имовном стању извршног дужника. Наиме, већ смо рекли да на бази искуства из упоредног права не очекујемо пасиван однос извршитеља према имовном стању дужника. Он је заинтересован за спровођење извршења и по логици ствари мотивисан да се извршење спроведе. То даље значи да се он неће, попут судског извршитеља, пасивно опходити према поступку извршења те није логично очекивати да ће он само чекати обавештења од извршног повериоца или евентуално признање извршног дужника којом имовином располаже. Његова улога је свакако активна и она ће подразумевати ефикасан рад на

терену, прикупљање података али и сталну и квалитетну сарадњу са другим државним органима који воде базе података о грађанима или за грађане као и са другим државним или недржавним институцијама које поседују одређене податке. На извршитеља се неће односити ни сва ограничења која предвиђа Закон о заштити података о личности. Тако, на пример, податак колика је зарада извршног дужника не може бити ускраћен извршитељу и послодавац код кога извршни дужник ради не може се правдати заштитом података о личности грађана. Исто се односи и на банке или нека осигуравајућа друштва у погледу имовине извршног дужника. Сасвим је сигурно да ће требати извесно време да се и физичка и правна лица навикну на рад извршитеља али и да сами извршитељи остваре квалитетну сарадњу са оним релевантним субјектима (државним или недржавним органима или појединцима) који имају одређене податке о имовном стању извршног дужника, те да се створи у јавности уверење да је обавеза свих (а то Законом јесте прописано), да извршитељу достављају неопходне податке о имовном стању извршног дужника. Служба извршитеља ће се афирмисати тек уколико она буде радила ефикасно. Предуслов за ефикасан рад извршитеља управо јесте и могућност, али и овлашћење, да сазна податке и да дејствује према тим подацима.

- Доноси закључке, саставља записнике, захтеве и службене белешке у складу са овлашћењима из Закона о извршењу и обезбеђењу. У складу са овлашћењима која проистичу из самог закона извршитељ може да доноси и одређене акте. Ти акти имају различиту правну снагу и доnose се у зависности од одређене ситуације. Тако, на пример, извршитељ може да доноси закључак. Из општих правила о извршном поступку знамо да су судови одлучивали решењима и закључком. Закључак је био једноставнији правни акт који се односи на такозвано управљање поступком. Против закључка није био предвиђен правни лек, а једанпут донети закључак могао се наравно и ставити ван снаге од стране оног који је тај закључак и донео. Закључак службеног лица доставља се странкама у поступку најчешће у писменој форми али у изузетним случајевима закључак се може и саопштити на записник (увође-

ње у посед, спровођење привремених мера за укључивање електричне енергије, отклањање ненадокнадивих штета и сл).

Извршитељ је у обавези да приликом спровођења свих радњи сачињава записник. Записник је уобичајено средство којим се евидентирају процесне радње које су обављене. На садржину записника примењују се одредбе из Закона о парничном поступку, а потом и одредбе из Закона о извршењу и обезбеђењу које иначе упућују на сходну примену ЗПП-а у поступку извршења и обезбеђења. Оно што је сасвим сигурно то је да записник, као и закључак, мора садржати одређене елементе. То су, пре свега: број предмета у коме се поступа, име извршитеља који поступа, имена или назив странака у извршном поступку те евентуално име или назив трећег лица или неког субјекта на кога се овај записник односи или који је био присутан приликом израде записника. Записник садржи најважније елементе, спроведене процесне радње или кратак сиже датих исказа. Записник није стенографска белешка у коју се уноси свака реч већ је законско право оног који сачињава записник да у скраћеном облику изнесе најважније елементе из исказа странака, учесника или констатација које су биле на терену. Тако, на пример, извршитељ ће констатovati да извршни дужник не жели да добровољно поступи по решењу о извршењу, да не допушта извршитељу улазак у стан, да неће да укључи струју или да нешто добровољно уради: плати дуг, преда кључ од стана и слично.

Записник, такође, мора да садржи време сачињавања, почетак започетих извршних радњи и окончање, својеручни потпис извршитеља и евентуално потпис лица које га је сачињавало (помоћник извршитеља, записничар и сл). Извршитељ, уколико процени да је нека радња од већег значаја, мора понудити странкама или присутним лицима да потпишу записник или да, уколико их имају, ставе примедбе на записник. Странке могу ставити примедбу на начин рада извршитеља, на његово опхођење или на поступање односно непоступање у одређеној ствари. Извршитељ је дужан да ове констатације унесе у записник или да констатује да су странке одбиле да потпишу записник и разлоге за то. Квалитет записника је од изузетног значаја јер он може представљати такође доказно средство у неком другом поступку (на пример у

кривичном поступку због насилничког понашања, ометања спровођења извршења, у парници за накнаду штете и сл).

Законодавац уводи термин "захтев", као један од облика комуницирања извршитеља. Овај појам раније није био коришћен у извршном поступку те га можемо протумачити као неки од захтева које ће извршитељ упућивати на пример Мицистарству унутрашњих послова којим тражи асистенцију, допис банци којим тражи проверу рачуна извршног дужника те имовно стање извршног дужника, допис Централном регистру ради утврђивања бројева и износа банковних рачуна и сл.

Службена белешка је мање битан правни акт. Она се углавном уноси у списе предмета ради неке констатације која има више информативни карактер за сам ток спровођења извршења. Тако ће, на пример, извршитељ службеном белешком констатовати да је обавио телефонски разговор са извршним повериоцем и да га је извршни поверилац обавестио о, нпр. промени седишта извршног дужника или о промени адресе извршног дужника. Службена белешка има изузетан значај за поступање у предметима али она има мању веродостојну снагу и по правилу, сем изузетно, се не користи као доказно средство. Она је више подсетник за извршитеља о неким констатацијама или уоченим чињеницама које имају значај за спровођење самог извршења.

- *Сироводи попис, процену имовине, пленидбу и продају покрећне имовине и непокрећности.* Ова овлашћења су по нашем уверењу правилно конципирана. Исправљен је пропуст из првог дела Закона о извршењу и обезбеђењу. Наиме, у поглављу које "говори" о извршењу на покретним стварима, законодавац само предвиђа попис, процену и продају покретних ствари, док пленидбу не наводи. И касније када разрађује сваку од ових радњи, Закон говори само о попису, процени, чувању и продаји, али пленидбу не спомиње. По нашем мишљењу у тачки 7. члана 325. Закона се правилно утврђује свака од ових радњи па се тако предвиђа и пленидба. Иначе у свим ранијим законима који су уређивали извршни поступк, а који су примењивани у нас (Закон из 1930. год, Закон из 1978. год, Закон из 2000. год, те Закон из 2004. год) говоре о извршним радњама код продаје покретних ствари и то

су: попис, процена, пленидба и продаја. То је и разлог зашто смо склони да поверујемо да је најпросто редакцијском грешком приликом израде Закона изостала пленидба, без које се заправо не може ни спровести извршење на покретним стварима. То је и разлог зашто ћемо сваку од ових радњи посебно анализирати.

Извршитељ је овлашћен да спроведе попис покретних ствари које затекне у стану или у пословним просторијама извршног дужника. Попис је заправо извршна радња којом извршитељ, на основу законских овлашћења, ствара основ за упис заложног права на одређеној ствари. Када попише одређену ствар, то има за последицу да се извршном дужнику ограничавају права која иначе као власник има на ствари. Извршни дужник пописану ствар не сме отуђити, оптерећивати, нити на неки други начин њоме располагати или уништити. Могуће је и то је правило, предвиђено законом, да извршитељ остави пописану ствар извршном дужнику на чување, мада је може дати и извршном повериоцу или трећем лицу на чување. Уколико је пописана ствар остала код извршног дужника у физичком притежању, он ни у ком случају у односу на њу не може више остваривати сва имовинска права. Фактички се попис констатује тако што се на одређену ствар која је предмет пописа, стави видна налепница или адекватно назначење које подразумева да је ствар пописана.

Налепница која потврђује да је одређени предмет пописан мора садржати име извршитеља који је извршио попис, датум пописа, број предмета по коме се поступа као и кратко објашњење да је ствар пописана у извршном поступку, да се иста не може користити, отуђити или уништити. Налепница мора бити снабдевена и уредним печатом извршитеља.

Следећа радња коју мора извршити извршитељ је процена. Већ смо у неколико реферата изразили неслагање са императивном законском одредбом из Закона о извршењу и обезбеђењу којом је предвиђено да у извршном поступку није дозвољено вештачење. Образложили смо да је вештачење једно од доказних средстава које предвиђа Закон о парничном поступку а да Закон о извршењу и обезбеђењу пак предвиђа сходну примену одредаба Закона о парничном поступку. Такође на више места сам Закон о извршењу и обезбеђењу гово-

ри о неопходности вештачења с тим што користи све друге синонине за реч вештачење не би ли ову реч коју је изоставио из самог законског текста избегао. Тако се на пример поставља и питање како ће извршитељ у оквиру својих овлашћења извршити процену пописане ствари. Можемо претпоставити да када се ради о “уобичајеним” стварима за попис извршитељ може на основу свог искуства, општих знања, али и уз помоћ ценовника са интернета, разних каталога и сл. да утврди вредност. То се пре свега односи на уобичајене ствари из домаћинства као што су: телевизори, радиоапарати, музички уређаји, компјутери, путничка возила и слично. Али у извршном поступку извршитељи се сусрећу и са бројним стварима чија вредност није ни општепозната и које не спадају у “уобичајене предмете извршења”. Ту пре свега мислимо на разне врсте уметничких слика, уметничких предмета, накита од племенитих метала, специфичних техничких уређаја и машина, инсталација и слично. Све ове покретне ствари спадају у круг ствари на којима се може спроводити извршење, те се зато и поставља питање како и на који начин ће извршитељ утврдити вредност ових ствари. Уколико се ради о уметничкој слици само веома искусни стручњаци могу проценити да ли се ради о оригиналу или о репродукцији, колика је тржишна вредност такве слике и слично. Да ли се ради о нумизматичкој збирци или туристичким сувенирима, да ли се ради о археолошким вредним предметима или о њиховим копијама, колика је вредност неких посебних машина, алата или инсталација, не може са сигурношћу знати извршитељ који је по наобразби дипломирани правник, са посебно положеним испитом за извршитеља. Зато изражавамо бојазан да ће се стварати бројне тешкоће приликом спровођења извршења уколико се само извршитељима остави право да врше процену појединих ствари или да ту процену врше без адекватне или стручне помоћи. Зато је неопходно да се у наведеним ситуацијама користи овлашћење из члана 92. став 3. Закона о извршењу и обезбеђењу и да извршитељ одлучи да се процена изврши на основу писмене или усмене информације о цени добијене од одговарајућих организација, институција или правних, односно физичких лица. То у ствари подразумева прибављање стручног мишљења од лица квалификованог да та-

кво мишљење да (на пример кустос, златар, јувелир, нумизматичар и сл), а неће бити речи о вештачењу. У сваком случају, извршитељ је дужан да када изврши попис одређене ствари и утврди њену вредност. Разлог зашто се ова вредност мора одмах утврдити је управо чињеница да се по правилу извршном дужнику оставља још један краћи временски период да након извршеног пописа и процене “размисли и одлучи” да ли ће намирити извршног повериоца или ће дозволити да се ствар која је пописана и потом процењена плени и потом прода. Узмемо, на пример, да је извршитељ услед нестручности предмет који је бижутерија проценио као да је златан и одредио му несразмерну цену. Извршни дужник ће бити сасвим сигурно задовољан јер ће на основу погрешне процене извршитеља релативно безвредном ствари намирити потраживање извршног повериоца. Такође, извршни дужник мора да зна колика је новчана замена за пописану ствар, а што се управо утврђује на фази процене.

Уколико ни у додатно остављеном року извршни дужник не намири извршног повериоца, извршитељ је овлашћен да ствар плени. Пленидба је радња којом се физички ствар одузима од извршног дужника уколико је њему била остављена на чување. Уколико је ствар била предата извршном повериоцу или трећем лицу на чување, извршитељ ће закључком констатовати да је ствар физички запленио, односно лице код кога је ствар била на чувању ослобађа се одговорности за нестанак или оштећење те ствари. Уколико је ствар била код извршног дужника, ствар се физички односи и смешта у пословне просторије извршитеља, магацин који поседује или користи извршитељ, смешта се у трезор уколико је ствар веће вредности, складишти се код складиштара уколико је ствар такве природе да не може бити смештена у пословне просторије извршитеља или се обезбеђује њено чување на посебан начин у зависности од својстава ствари (сеф у банци или посебни облици складиштења или чувања).

Тренутком пленидбе, који се мора прецизно евидентирати, извршни дужник се ослобађа одговорности за коришћење, пропаст или отуђење ствари и од тог тренутка извршитељ преузима одговорност за заплену ствар. Извршитељ одговара и уколико је ствар ставио код складиштара или

у неки изнајмљени простор што додатно компликује положај извршитеља, без обзира на његова права према складиштару или лицу које му обезбеђује простор. Уколико је извршитељ предмете које је пленио ставио у своје пословне просторије или магацин који он користи, има додатну одговорност за обезбеђивање и адекватно чување заплењене ствари.

Извршитељ је потом овлашћен да врши и продају покретних и непокретних ствари. Ова извршења на покретним стварима су у пракси најчешћа, те је правно технички било логичније да се заокруже овлашћења извршитеља у поступању са покретним стварима, а посебно уреде овлашћења у извршењу на непокретности. Наравно да извршитељ има овлашћења у продаји како покретних тако и непокретних ствари али у складу са ограничењима која су предвиђена у делу закона који најпре говори о намирењу на основу покретних ствари те намирењу на непокретности. Оба намирења су у оквиру дела који говори о намирењу на новчаним потраживањима.

Да бисмо заокружили овлашћења извршитеља треба рећи да када је ствар одузета од извршног повериоца или трећег лица у државину извршитеља тада је он овлашћен али и обавезан да приступи продаји. Ствари на којима се може спровести извршење и које могу бити предмет продаје су само ствари које су у промету. Изузимање од извршења, а тиме и у погледу пленидбе и продаје, односи се на све ствари које нису у промету, као што су на пример наркотици или бомбе, аутоматске пушке и слично. Ове ствари дакле не могу бити ни одузете од стране извршитеља у поступку пленидбе, нити могу бити предмет продаје. Ове ствари су најчешће предмет одузимања од стране Министарства унутрашњих послова али за извршитеља важи правило да ствари које нису у промету не могу бити ни заплењене па самим тим ни продате.

Осим наведеног, извршитељ наравно треба да води рачуна да се ствари првенствено продају путем усменог и јавног надметања, које углавном обезбеђује најповољније уновчење, па тек потом путем непосредне погодбе. Закон предвиђа читав низ услова за спровођење извршења као што су јавно објављивање, начин лицитирања, уплата средстава, намирење

извршног повериоца, наставак извршења уколико се продајом покретних ствари није извршни поверилац у потпуности намирио односно повраћај новца извршном дужнику уколико је остварени износ продајом већи од износа потраживања увећаног за камате и трошкове поступка.

Извршитељ има овлашћење да у складу са законом предвиђеним ограничењима и законом предвиђеном процедуром прода и непокретне ствари било да се ради о стану, кући, пословном простору, викендици, гаражи, парцели и сл. То подразумева предузимање свих извршних радњи у поступку извршења на непокретности: утврђење вредности, продају (усмено надметање, непосредна погодба), додељивање, предају (укључујући и физичко испражњење и увођење у посед кућа) и, на крају, намирење.

- О свом широку и на своју одговорност поверава трећим лицима продају имовине. Ово овлашћење је један изузетак у односу на ранија правила Закона о извршном поступку. Наиме законодавац предвиђа да извршитељ може поверити трећем лицу продају имовине што практично значи комплетне имовине извршног дужника без обзира да ли се ради о покретним стварима, непокретностима, акцијама или уделима. Ипак законодавац ставља два изузетно значајна ограничења на овако утврђено овлашћење извршитеља. То је, најпре, ограничење да он то ради о свом трошку. Он не може трошкове оваквог извршења превалити на извршног повериоца или извршног дужника. Такође, он сноси одговорност за евентуално уништење или оштећење ствари уколико је поверио продају трећим лицима. Закон предвиђа могућност да извршитељ појединим специјализованим службама које се баве на пример прометом непокретности, комисионом продајом, агенцијама за продају возила, берзанским дилерима (њима се увек поверава продаја акција које су предмет трговине на берзи) или неким другим специјализованим службама повери продају. Он ће то свакако учинити уколико процени да ће специјализоване службе то урадити боље од њега, да ће постићи већу цену, да ће то урадити стручније. Наравно мора постојати и економски интерес да би овако нешто учинио. Он то не може учинити на уштрб основних права странака у поступку. Тако, на пример, уколико дође до уништења или нестанка ствари,

до њеног општења или неке друге штетне радње, извршитељ одговара као особа која је преузела обавезу спровођења извршења. Он не може ту одговорност пренети на другог. Такође ова радња не може повећати укупне трошкове извршења што практично значи да је извршитељ дужан да ове послове о поверавању продаје уради само у оним случајевима када је сигуран да ће се постићи већи ефекат односно када постоји економски интерес да нека специјализована служба која се тиме бави професионално може адекватније да спроведе продају.

- *Прима и чува пописану или обезбеђену имовину извршног дужника, налаже преношење власништва над имовином и обавља деобу имовине и новчаних средстава остварених њеном продајом.* Ова овлашћења чине целину са одредбама које се односе на извршења ради остварења новчаног потраживања, физичке деобе али и одредбама које се односе на обезбеђивање потраживања. Наиме приликом самог пописа извршитељ треба да зна шта ће чинити са стварима које су пописане. У пракси, што и Закон прописује као правило, ове ствари се најчешће остављају извршном дужнику на чување. Попис је гаранција да се ствар неће користити, уништити или отуђити. Извршитељ може да пописану ствар преда извршном повериоцу на чување односно да је да трећем лицу. Закон предвиђа могућност да извршитељ узме од извршног дужника ствар која је пописана те да у једном краћем временском периоду остави могућност извршном дужнику да у целини или делимично намири повериоца. Уколико до намирења дође, извршитељ је наравно дужан да ствар одмах врати извршном дужнику.

Извршитељ има и могућност да чува ствар која је предмет обезбеђења потраживања. До овога може доћи у следећим случајевима. Извршни дужник може, на пример, да преда ствар извршитељу, и да на тај начин пружи обезбеђење потраживања до доношења на пример одлуке суда по другостепеном поступку уколико је првостепена одлука суда била неповољна по извршног дужника. На тај начин извршни дужник гарантује да ће поверилац бити намирен. Извршни дужник такође може предати ствар извршитељу као средство обезбеђења у случају судског или вансудског поравнања. У

таквим ситуацијама извршни дужник гарантује извршном повериоцу да ће истеком одложног рока који је напр. предвиђен у судском или вансудском поравнању његово потраживање бити намирено. Извршитељ наравно може одузети ствар од извршног дужника уколико постоје реалне околности да ће ствар код извршног дужника бити коришћена, да ће бити оштећена или да ће се на било који други начин умањити њена вредност.

Извршитељ може и на предлог извршног повериоца одлучити да ствар, уколико је она прикладна за чување, одузме од извршног дужника и да је код себе задржи и да је чува.

Уколико је извршитељ преузео на чување ствари које су пописане или које су обезбеђене, на њега се примењују општа правила о одговорности за преузету туђу ствар. Престанком разлога за чување, протеком означеног рока или намирењем извршног повериоца на други начин, извршитељ је дужан да ствар са евентуалним плодовима одмах преда извршном дужнику. Уколико је треће лице дало ствар као меру обезбеђења за извршног дужника, извршитељ је дужан да и трећем лицу одмах врати ствар када су за то испуњени услови (протек означеног рока у коме је ствар дата на чување, намирење извршног повериоца на други начин, престанак разлога за спровођење извршења услед укидања клаузуле правоснажности, преиначење одлуке која је представљала извршну исправу, цовлачење предлога од стране извршиоца и других разлога који доводе до спречавања спровођења извршења).

Извршитељ је дужан да ствар коју је узео на чување чува не са обичном пажњом већ са посебном пажњом јер се ради о лицу које је професионално оспособљено за обављање извршитељског посла и које има посебну одговорност за поступање у овим стварима.

Под појмом узимања на чување подразумевају се сви облици који у пракси могу настати. То су: да се ствар која је прикладна чува у каси или сефу извршитеља у његовој канцеларији, да се чува у каси или сефу банке или друге специјализоване установе, у којој је извршитељ изнајмио сеф, да је ствар смештена у магацински простор који користи извршитељ, да је ствар смештена код складиштара или за то посебно оспособљене установе која се бави чувањем или складиштењем

или да се ствар налази у специјализованој установи која се такође професионално бави чувањем или складиштењем ствари (резервоари, хладњаче или други простор са посебним условима).

Извршитељ је овлашћен и да налаже преношење власништва над имовином. То практично значи да уколико је испуњен услов за спровођење извршења извршитељ је овлашћен да ствар коју је преузео на чување која се налазила код извршног дужника или која се налазила код трећих лица на чувању, преда извршном повериоцу (када се користи правом додељивања) или купцу уз налог да је дошло и до преноса власништва. Извршитељ је овлашћен да и код надлежних државних органа који воде јавне регистре о власништву изда налог о преносу власништва на пр. са извршног дужника на повериоца или купца. То може да буде: евиденција земљишних књига, евиденција катастра или друга јавна евиденција о непокретностима, евиденција Министарства унутрашњих послова о регистру возила, евиденција Министарства унутрашњих послова о власништву над оружјем, Агенција за привредне регистре у вези са преносом удела у д.о.о. Дакле извршитељ може на сваки могући начин, а у складу са позитивним прописима, издати налог државним органима или другим службама које се баве евиденцијом о власништву или регистром власништва односно корисника.

Извршитељ има према закону и још једну логичну функцију, а то је да обавља деобу имовине, те новчаних средстава који су остварени њеном продајом. Тако на пример уколико је предмет извршења некретнина која се физички не може поделити, извршитељ је дужан да изврши продају и на тај начин развргне сувласничку заједницу и сувласницима расподела новац добијен продајом, сразмерно величини њихових удела. У појединим случајевима уређивања начина коришћења заједничке ствари (двориште, подруми, тавански простор и сл) извршитељ ће такође бити овлашћен да након спроведеног извршења изврши и физичко разграничење и да увођењем у посед преда део који припада извршном повериоцу и део који припада извршном дужнику.

Извршитељ је такође овлашћен да изврши расподелу средстава која су остварена продајом покретних ствари или

продајом искретнине. Тако на пример уколико је потраживање извршног повериоца 100 динара, са каматом и трошковима поступка а на јавној лицитацији се ствар која је предмет продаје прода за 120 динара, извршитељ је дужан да извршном повериоцу преда износ који подразумева његово главно потраживање са припадајућом каматом и трошковима, а да преостали износ који је остварен продајом преда извршном дужнику јер он има право на разлику од остварене цене до намирења потраживања.

На идентичан начин реализује се ово овлашћење извршитеља и код новчаних потраживања тако што је извршитељ овлашћен да део средстава који припадају извршном повериоцу након спроведеног извршења преда извршном повериоцу а уколико је нешто новчаних средстава преостало онда да та преостала новчана средства преда извршном дужнику.

- Спровођи исељење и групе извршне радње неопходне ради спровођења извршења, у складу са законом и другим прописима. По нашем уверењу, у овом делу, законодавац недовољно прецизно и не баш свеобухватно говори о овлашћењима извршитеља која се односе на непокретности. Појам исељења наравно подразумева и појам делимичног исељења али и појам уселења и делимичног уселења. Исељење из стана или из дела пословног или стамбеног простора подразумева ситуацију када је на пример након развода брака дошло до физичке деобе куће или када је у спору између ортака око коришћења заједничких ствари утврђено да се извршни дужник неоправдано окористио већим делом простора него што му припада. Али, у извршном праву имамо и честе ситуације када је, на пример, један од супружника због насилничког понашања другог супружника изашао из стана, те се извршном исправом утврди његово право да се усели у стан. Исто право може имати и на пример корисник стана кога је извршни дужник неовлашћено иселио из стана па је он по основу привремене мере или другог извршног наслова добио право да се усели у стан. У сваком случају овај поступак исељења и уселења подразумева и читав низ других радњи које треба да спроведе извршитељ. Ту су пре свега радње обезбеђивања бравара за насилно отварање стана уколико извршни дужник не жели да се добровољно исели. Потом то су бројне радње које подра-

зумевају физичко испражњење стана или пословног простора. Испражњење подразумева и смештање изнетих ствари у магацински простор или на други начин обезбеђење ових ствари од уништења. Судском пресудом која представља извршни наслов обично се наводи: "обавезује се тужени А. Б. да тужиоцу Б. Ц, преда стан испражњен од свих лица и ствари..." Оваква формулација суда заправо представља право које је раније припадало само суду, а сада ће се односити и на извршитеља, а то је право примењивања "теорије проширене правоснажности." Ова теорија се примењује тако што се у извршном наслову не морају набрајати сва лица - чланови породичног домаћинства који живе са дужником нити се морају набрајати појединачно све ствари које треба изнети из стана приликом исељења. Појам "испражњен од свих лица и ствари" заправо обухвата круг свих лица која живе у породичном домаћинству и свих ствари које се налазе у стану. Тако је овлашћење које је раније било резервисано за суд сада пренето и на извршитеља.

У тачки 10. члана 325. наводе се опште формулације као што су и друге извршне радње неопходне ради спровођења извршења у складу са законом. Ипак чини се да је законодавац могао да наброји и неке друге послове који су барем уобичајени, ако не и да наброји све послове које извршитељи обављају или ће вероватно обављати када су некретнине у питању. То је разлог зашто ћемо навести нека од уобичајених извршења у овој области. То могу бити рушење објекта који је сазидан на туђој парцели или од стране лица које није имало сагласност власника за зидање, доградњу, адаптацију и сл. Извршитељ дакле, у овој врсти спорова може наложити извршном дужнику да сам поступи по извршној исправи (рушење, повраћај у пређашње стање преуређеног или дозиданог дела објекта и сл) што је за извршног дужника увек и најједноставније. Извршење се спроводи тако што ће извршитељ констатовати да је поступљено према извршној исправи. У случају да извршни дужник не жели из ма ког разлога да поступи по извршној исправи, извршитељ има овлашћење да обезбеди извршном повериоцу могућност спровођења свих радњи које су неопходне за спровођење извршења. Тако ће извршитељ или извршни поверилац ангажовати физичку радну снагу,

мајсторе одређених профила или механизацију а настале трошкове наплатити од извршног дужника према општим правилима о наплати новчаних потраживања.

У категорију спровођења извршења код непокретности могу спадати и предмети везани за уклањање погрешно постављених ограда, уклањање монтажних објеката (шупе, гараже, тоалети и сл), отклањање недостатака, све у складу са извршном исправом.

У комшијским споровима често се дешава да случајно или некавалитетним коришћењем инсталација у стану један станар нанесе штету другоме (цурење воде, нестанак електричне енергије и сл). Поступак спровођења извршења је исти као у напред описаном случају. Извршитељ, као што је то раније могао да чини суд, може наложити извршном дужнику да отклони недостатке нпр. у купатилу, који изазивају цурење воде на спрату испод, где станује извршни поверилац. Уколико то извршни дужник учини квалитетно према извршној исправи, тада ће доћи до реализације постављеног циља у извршној исправи. Констатоваћемо да је извршење спроведено а извршитељ ће моћи само да још спроведе део новчаних потраживања на пр. око судских трошкова у парничном и извршном поступку од извршног дужника. Но, уколико извршни дужник не буде желео да отклони недостатке према напред описаном примеру у свом купатилу, извршитељ ће пренети то овлашћење на извршног повериоца.

- *На захтев извршног дужника, односно извршног повериоца посредује у циљу јосинизања споразумног решења.* Ово представља значајну новину. Наиме, извршитељ може да посредује у решавању односа који постоји међу странкама. Према правној теорији у извршном поступку није могуће сачинити поравнање. Тако је из разумљивог разлога јер би закључено поравнање представљало извршни наслов - као свака друга извршна исправа, те би се опет поставило питање спровођења тог поравнања. То би могло да иде у недоглед јер би се можда касније и то закључено поравнање у извршном поступку могло преиспитивати или закључивати неко треће, четврто и тако у недоглед са закључивањем поравнања. Због тога у извршном поступку можемо говорити о споразуму странака о начину спровођења извршења. То је и разлог за-

што је законодавац оставио могућност извршитељу да по захтеву странака посредује у разрешавању односа проистеклог доношењем извршне исправе. По нашем мишљењу ово овлашћење извршитељ може и самоиницијативно да користи без формалног предлога странака. Он ће то учинити када год процени да иоле постоје шансе да се странке “разумно понашају” и да на неки од законом предвиђених начина постигну компромисно решење. Начин спровођења извршења у појединим случајевима може бити изузетно компликован и скуп. То је сасвим сигурно и разлог зашто је законодавац предвидео ово овлашћење извршитеља како би се где год је то могуће, полазећи од начела ефикасности и економичности, постигли циљеви извршног поступка. Тако извршитељ може предложити самоиницијативно или по предлогу странака како ће доћи до отклањања недостатка у инсталацији коју је извршни дужник покварио и због које извршни поверилац има проблема (грејање, водовод или канализација, електрична енергија и сл.). Компромисним решењем извршни поверилац и извршни дужник могу отклонити те недостатке у инсталацијама али можда и споразумно разрешити проблем на целовит начин тако што ће осим непосредног квара на инсталацији поправити и целокупан систем инсталација који изазива ове недостатке.

Извршитељ сасвим сигурно не спада у категорију “класичних медијатора или миритеља.” Он није по својој вокацији примарно одређен да спроводи поступак посредовања у решавању спорова између странака попут на пример посредовања у брачним споровима између супружника или поремећених родбинских односа. Ипак, законско овлашћење извршитеља може бити веома корисно и код најједноставнијих ствари. Тако, на пример, извршитељ може сугерисати извршном повериоцу да сачека да извршни дужник прими зараду и да након тога буде намирен. Такође извршитељ може посредовати и у договору између страна да се дуг веће вредности измири у неколико рата или да се предаја неких покретних ствари обавља сукцесивно. Извршитељ може посредовати и око времена испоруке појединих ствари, смањивања трошкова спровођења извршења, одређивања најприкладнијег термина за извршне радње који би највише одговарао и извр-

шном повериоцу и извршном дужнику и сл. На овај начин извршитељ добија једно позитивно овлашћење које може бити у интересу обеју страна. Наравно извршитељ ће покушати да постигне компромис и да на тај начин задовољи обе стране у извршном поступку. Но уколико до оваквог компромиса уз посредовање извршитеља не дође, извршитељ је дужан да без одлагања спроведе извршење. Извршитељ свакако да не може ни инсистирати на посредовању које би било на уштрб једне од страна или које би било у супротности са законом. Извршитељ не може ни да претерано инсистира на посредовању уколико би оно било везано за несразмерно попуштање једне стране у односу на другу страну.

Ипак можемо рећи да је овлашћење извршитеља да посредује изузетно значајно и због општег угледа и афирмације ове нове правосудне професије. Уверење у јавности да је извршитељ “утеривач дугова и сл.” мора бити отклоњено или барем у границама могућег релативизовано. Одредба којом он посредује и покушава компромис управо иде у прилог тврдњи да извршитељ не мора увек да буде искључиво репресивни орган и да његово поступање мора увек бити на штету извршног дужника. његов је задатак да свакако обезбеди спровођење извршења, те да омогући извршном повериоцу да оствари право које је стекао извршном исправом. Ипак он је дужан да поштује и извршног дужника и да покуша да спроведе извршење на целисходан и прихватљив начин. Поштујући општа правила извршног права, извршитељ може и сам понудити неки од за обе стране прихватљивих начина спровођења и извршења што ће свакако у јавности створити утисак да је извршитељ и особа која поштујући закон и обезбеђујући права извршног повериоца а ипак водећи рачуна о извршном дужнику, може да изнађе решење које је прихватљиво за обе стране.

- Прима и преноси новчана средстава, у складу са Законом о извршењу и обезбеђењу. Овде имамо неколико различитих случајева па ћемо појединачно објаснити сваки. Најједноставнија ситуација је када напосто извршни дужник измири своје новчано потраживање према извршном повериоцу (плати дуг за неку од неизмирених комуналних обавеза) а извршитељ овај новац физички преда или уплати на рачун

извршног повериоца. Овде је извршитељ пука трансмисија у спровођењу извршења. Тако, на пример када дође у стан извршног дужника да би вршио попис, процену и пленидбу имовине, извршни дужник може да извршитељу да новац. Тада ће извршитељ пренети на напред описани начин то потраживање извршном повериоцу. Уколико примљени новац није довољан, извршитељ ће констатовати делимично намирење записником о намирењу, а наставити спровођење извршења.

Друга могућа ситуација је и када дође до јавне продаје одузетих покретних ствари или јавног надметања за продају неке од некретнина. Када се лицу које је на јавној продаји изlicitитирало највећу цену, после уплате, додели одлуком извршитеља ствар, тада ће извршитељ предати или уплатити новац извршном повериоцу. Уколико се ради о већој суми новца него што представља главно и споредна потраживања разлику ће предати извршном дужнику. Уколико сума новца остварена продајом није довољна за комплетно намирење у записнику о јавном надметању констатоваће се да је извршни поверилац делимично намирен а да ће се извршење наставити за остатак дуга. Као што је познато најпре се намирују трошкови, потом споредна потраживања - камата па тек на крају главни дуг. Генерално узев, извршитељ може бити трансмисија између извршног дужника и извршног повериоца али може бити и у активној улози да након спроведеног извршења или наплате дуга овај износ уплати или преда у готовом новцу извршном повериоцу. Оно што је најважније, јесте да извршитељ новчана средства која наплати у поступку спровођења извршења мора да уплаћује на посебан рачун, који мора отворити код банке, и средства на том рачуну морају се задржавати најкраће што је могуће.

Извршитељ може примити и новац од извршног дужника ради измирења неке обавезе према извршном повериоцу која је условљена одређеном радњом или истеком одређеног рока. Оваква врста делатности извршитеља раније је била везана за судски депозит. На пример уколико је постојао спор око висине потраживања или уопште о постојању потраживања, дужник је могао да новац депонује у суд (судски депозит) а да након добијања правоснажне пресуде извршни поверилац буде намирен. Дакле извршитељ ће истеком одре-

ђеног рока или констатацијом да је дошло до испуњења неке од обавеза или неког од услова извршити пренос средстава и средства у готовом новцу предати извршном повериоцу или му уплатити на рачун. То би била ситуација када је на пример закључено поравнање којим се извршни дужник обавезао да ће 1. 1. 2012. године исплатити одређени износ. Новац се може оставити код извршитеља у депозит с тим да ће он дана 1. 1. 2012. године намирити извршног повериоца. Такође извршитељ може да заприми новац и за случај да наступи неки услов или да се нека од обавеза испуни.

- Предузима и групе радње предвиђене Законом о извршењу и обезбеђењу. Ова одредба има уобичајено универзално значење. Као што смо већ истакли, нама се чини да је законодавац требало да барем наброји и неке друге радње које су честе у извршном поступку. Сасвим је сигурно да законодавац није могао да наброји или опише све радње или функције које обавља извршитељ или које ће извршитељ обављати. Ипак према номенклатури и пракси судских извршитеља постоји читав низ активности које нису ни наведене. Тако на пример одузимање или предаја појединих ствари могу бити заступљени када су оне посебно предмет извршења. Извршитељи обављају и читав низ различитих чинидби, тзв. замениљивих радњи, које су због њиховог значаја и заступљености ако баш не одређено, оно барем упућујуће могле бити описане.

Уместо закључка

Генерално узев можемо рећи да извршитељ може да обавља све оне радње које су до сада обављали судски извршитељи и које су предвиђене према Закону о извршењу и обезбеђењу, изузев оних радњи које су резервисане за суд (враћање запосленог на рад, породични спорови). Ипак чини нам се да и овде постоји неколико недоумица. Тако на пример иако је издржавање деце, супружничко или сродничко издржавање, издржавање родитеља од стране њихове деце или издржавање ванбрачних сродника свеукупно разврстано у категорију породичних ствари, сматрамо да не постоји ни

један једини разлог зашто наплату новчаних потраживања из ових спорова не би обављао извршитељ.

Веома је важно да извршитељи послове које им је држава пренела у надлежност обављају стручно, савесно и непристрасно, поштујући права странака и других учесника у поступку, али је исто толико важно да сви државни органи, правна и физичка лица, у складу са законом, пруже сву неопходну помоћ извршитељима у поступку спровођења извршења. Без наведеног, извршитељи неће успешно обављати своје послове.

Све што је описано говори о изузетно великом обиму и значају послова које ће имати извршитељи према одредбама Закона о извршењу и обезбеђењу. Ипак, нама се чини на бази искуства из упоредног права да круг послова које извршитељи обављају у земљама где су се они већ "одомаћили", није окончан. Тако на пример у већем броју западноевропских земаља према посебним правилима извршитељи спроводе и наплату новчаних потраживања у другим поступцима а према другим законским прописима као правном основу. По нашем мишљењу било би сасвим природно и логично ако би се, након ваљаног конституисања извршитељске службе, посебним прописима предвидело њихово овлашћење и у другим областима. Ту пре свега мислимо на наплату царинских, пореских, прекршајних или других управних потраживања која настају из казни или других облика противправности. Извршитељи као афирмисана и оспособљена служба, у земљама Европске уније обављају и бројне друге послове који се односе на наплату потраживања које има држава по различитим основама према грађанима. То је сасвим сигурно добро како за извршитеље јер им омогућује већи обим посла па самим тим и веће припадљености али и за државу јер има специјализовану, оспособљену службу за наплату потраживања која је под професионалном али и управном контролом.

Законодавац је сасвим правилно оставио могућност да се обим послова извршитеља прошири, користећи уопштену формулацију "и друге послове у складу са законом".